

Nr 488.

Av herrar **Henriksson** och **Gustafsson** i Stockholm, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 103, med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 103 angående lagstiftning till motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet har föreslagits inrättandet av dels ett näringsfrihetsråd, bestående av 3 opartiska ledamöter och 3 representanter för vardera företagare- och konsumentintressena, dels ett ämbete benämnt ombudsmannen i näringsfrihetsfrågor. Den senare skulle ha till uppgift att utreda och bedöma behovet av ingripanden mot konkurrensinskränkande företeelser och på denna grund göra framställningar till näringsfrihetsrådet att detta måtte upptaga förhandlingar med vederbörande om ur allmän synpunkt önskvärda förändringar i affärsmetoderna. Ombudsmannen skulle även deltaga i vad som reellt, om också icke formellt, blir förhandlingarnas inledande och sannolikt i praktiken ofta avgörande skede. I den mån skadligt verkande konkurrensbegränsningar icke kunde undanröjas genom dylika förhandlingar skulle rådet ha till uppgift att hos Kungl. Maj:t göra framställning om ingripande. Rådet och ombudsmannen skulle även ha att bedöma den samhällsekonomiska lämpligheten av att ge tillstånd till undantag från de generella förbuden mot bruttoprissättning och anbudskarteller.

De uppgifter som sålunda skulle ankomma på såväl rådet som ombudsmannen skulle påtagligen, såsom också uttryckligen sägs i 1 §, andra stycket, och 4 §, första stycket, främst gälla att ta ställning till samhällsekonomiska och företagsekonomiska omdömesfrågor av följande typ: skall en i visst fall praktiserad konkurrensbegränsning anses medföra övervägande skadliga verkningar, eller skall den anses vara förknippad med en sådan grad av effektivitetshöjande samverkan att dess resultat blir ur samhällets synpunkt neutralt eller övervägande nyttigt? Och vidare: om samhällsskadliga följder av företagets samverkan bedömes som sannolika, vilka ändringar i denna samverkans former och inriktning skall vid förhandlingar eftersträvas eller godkännas såsom ägnade att undanröja de skadliga men bibehålla de nyttiga verkningarna? — Detta är uppenbarligen icke juridiska utan ekonomiska bedömningsfrågor som kräver avsevärd insikt i näringslivets funktionssätt, i prisbildningsfrågor,

affärspraxis osv. Å ena sidan får exempelvis den omständigheten att vederbörande företag genom samverkan kan uppnå en relativt hög vinstmarginal inte utan vidare anses utgöra tillräckligt bevis på att konsumentintressen skadas; en på en ingående ekonomisk analys grundad bedömning kan ge vid handen att samverkan medför sådan rationalisering att även konsumenterna har nytta av den. Å andra sidan förekommer former av samverkan, som i relativt ringa grad är vad man skulle kunna kalla juridiskt utmanande, men som däremot, trots oskyldigt utseende, vid närmare undersökning kan visa sig ha betydande skadeverkningar.

Med hänsyn till rättvisa och ändamålsenlighet måste det därför vara angeläget att både den allmänt samhällsekonomiska och den företagsekonomiska sakkunskapen ges en stark ställning i de föreslagna organen.

Mot denna bakgrund synes det förvånande att bland de fyra personer, som skulle få nyckelställningarna i verksamheten — ombudsmannen och de tre opartiska ledamöterna i rådet — inte mindre än tre, nämligen ombudsmannen samt rådets ordförande och vice ordförande, skulle vara jurister, medan endast den tredje rådsledamoten skulle vara en person med "särskild insikt i näringslivets förhållanden". En lämpligare avvägning synes vara att åtminstone även på ombudsmannen ställes sistnämnda kompetenskrav i stället för det i propositionen föreslagna, att han skall vara "lagkunnig och i domarvärv erfaren".

Man måste förutse att en omfattande ekonomisk partsargumentering ofta kommer att presteras. Företagarparten har därför enligt sakens natur ett betydande försprång genom sin ingående detaljkännedom i fråga om saken, medan parter som på ofta svärgenomskådliga vägar drabbas av skadeverkningarna givetvis hållits utanför och därför har mindre möjligheter i detta avseende. Det är då desto viktigare att den opartiska myndigheten är utrustad med största möjliga sakkunskap för bedömning av hållbarheten av just den typ av sakargumentering, som enligt propositionen skall vara den avgörande, alltså den ekonomiska. Om på sätt som här föreslagits ännu en av de fyra icke-partsrepresentanterna finge utgöras av en person med ekonomisk utbildning kan detta behov bättre tillgodoseas. Den ene av de två ekonomerna kunde då utses bland personer med företrädesvis företagsekonomisk kompetens medan den andre kan ha mera allmänt samhällsekonomisk orientering. Eller den ene må vara specialist på distributionsväsendets och den andre på produktionens område. Det är praktiskt otänkbart att en enda person skall kunna besitta den allomfattande överblick som här vore önskvärd.

Det bör givetvis icke föreligga något hinder, att en jurist utses till ombudsman, nämligen under förutsättning att han fyller det väsentliga kravet på omfattande kunskaper och säkert omdöme i ekonomiska frågor av

det slag han främst får att behandla. Tillgången på personer med denna dubbla kompetens är emellertid starkt begränsad, särskilt om man går utanför kretsen av de jurister som samlat erfarenhet i olika näringsorganisationers tjänst men som därigenom också kommit att representera partsintressen. Det synes därför vara lämpligast att det i författningen föreskrivna kompetensvillkoret icke göres dubbelt utan koncentreras till de ekonomiska insikterna. De juridiska synpunkterna torde bli tillräckligt beaktade genom föreskriften om domarkompetens hos såväl ordföranden som vice ordföranden i rådet, vilket ju ändå skulle komma att träffa de slutliga uppörelserna och avgörandena.

Med stöd av det anförda får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 103 med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning måtte besluta om sådan ändring i lagförslaget att dess 14 § erhåller följande lydelse:

”Konungen förordnar för viss tid en ombudsman för näringsfrihetsfrågor. Denne skall äga särskild insikt i näringslivets förhållanden.”

Stockholm den 1 april 1953.

Sture Henriksson.

Hans Gustafsson.
